

*Михайло Федірко*

## АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ЛІЗИНГОВОЇ КОМПАНІЇ

Лізинг як метод кредитування капіталовкладень та вид підприємницької діяльності набуває все більш широкого розповсюдження як в Україні так і в інших країнах СНД.

В наукових публікаціях українських авторів а також авторів СНД, які стосуються лізингу, переважно висвітлюються проблеми необхідності застосування лізингу, його переваги та недоліки, але зовсім мало уваги приділяється проблемі функціонування лізингодавців різних організаційно – правових форм та форм власності, і в першу чергу незалежних лізингових компаній. Між тим, ця проблема є актуальною з огляду на те, що в Україні має місце значне перевищення попиту над пропозицією на ринку лізингу. Так, О.Ляхова вважає що обсяги лізингових операцій в Україні на інвестиції за лізинговими схемами не перевищують 10 – 12 відсотків від попиту [2:64].

Оскільки, лізинг за економічним змістом і сутністю є складною діяльністю, що вміщує в собі елементи торгової та фінансово – кредитної діяльності, і оскільки, друга складова має кількісну і якісну перевагу, цілком логічно для оцінки фінансової стійкості лізингової компанії застосувати методику такої оцінки для фінансово - кредитних установ, наприклад комерційних банків, з урахуванням тих відмінностей, які мають місце між лізинговою компанією та комерційним банком. Доцільність застосування такої методики може бути підтверджена з огляду на той факт, що лізинг у світовій практиці є однією з активних операцій комерційних банків, і так чи інакше має вплив на систему показників його діяльності.

Доцільність розгляду лізингової компанії в якості аналога комерційного банку при оцінці одного з показників фінансової стійкості лізингової компанії, а саме – ліквідності, підтверджують і фахівці Міжнародної фінансової корпорації, котрі висловлюють рекомендації, щоб до ліквідності лізингових компаній пред'являлися більш низькі вимоги, ніж до ліквідності комерційних банків [2:45]. Звідси випливає, що методика оцінки ліквідності цих двох установ має бути однаковою чи принаймні схожою.

Сучасний банківський менеджмент для управління фінансовою стійкістю комерційного банку застосовує наступні методики [3:528 - 533]:

- ✓ модель планування банку на основі портфельних обмежень;
- ✓ моніторинг і аналіз банку на основі балансових узагальнень.

Моделювання діяльності банку на основі портфельних обмежень дає можливість проводити варіантні розрахунки оптимальних планових стратегій банку при різних допущеннях на теперішню і майбутню (можливу) кон'юнктуру фінансового ринку і виробити таким чином найбільш сприятливу стратегію діяльності банку [3:533].

При застосуванні моніторингу і аналізу банку на основі балансових узагальнень банк розглядається як складне фінансово – економічне утворення, яке має свою мету, завдання і функції. Суть підходу до побудови аналізу повинна вирішувати ті завдання, які ставляться перед ним [3:533].

Оскільки лізингова компанія для здійснення своєї діяльності має ефективно використовувати наявний оборотний капітал і для розширення своєї діяльності залучати ресурси, тобто виникає необхідність оцінювати лізингову компанію як позичальника, виберемо для оцінки та моніторингу фінансової стійкості лізингової компанії модель модифікованого балансового рівняння.

Викладений підхід до аналізу оптимізації співвідношення прибутковості та ліквідності лізингової компанії ґрунтується на тому, що в процесі управління ліквідністю необхідно дотримувати певні співвідношення в активах і пасивах або метод закріплення окремих статей пасивів за певними статтями активів. Метод групування дозволяє шляхом систематизації даних балансу розібратися в сутності аналізованих явищ та процесів. Критерії, ступінь деталізації, а також інші особливості групувань статей активу та пасиву балансу визначаються метою аналітичної роботи, що проводиться.

Метою аналітичної роботи, що проводиться на основі модифікованого балансового рівняння лізингової компанії пропонується вирішення наступних завдань:

- ✓ аналіз показників якості активів і пасивів, що може служити для оцінки фінансової стійкості лізингової компанії як позичальника на грошово – кредитному ринку та як об'єкта інвестицій на фондовому ринку;

- ✓ аналіз ефективності діяльності лізингової компанії, додаткові або деталізуючі показники ефективності, причини змін основних показників та деталізації факторів ефективності діяльності.

Система показників, які оцінюють ліквідність та прибутковість лізингової компанії, пропонується як така, що в значній мірі зорієнтована на вироблення рекомендацій суб'єкту фінансового менеджменту, який приймає рішення. Показники розраховуються на основі агрегованого за статтями балансу та агрегованого рахунку прибутків та збитків лізингової компанії, в системі їх позначень.

Пропонований агрегований баланс лізингової компанії не заміняє за формою та суттю "Баланс підприємства" затверджений Мінфіном України за погодженням з Держкомстатом України для річної звітності. Він вміщує всі дані цього документа та використовується менеджментом лізингової компанії для аналізу її діяльності як методичний документ, що містить доповнення, які можуть бути внесені менеджментом компанії в результаті практичного досвіду та наукових розробок і має служити для службового користування.

Аналіз активів та пасивів проводиться методом коефіцієнтного аналізу, який дозволяє виявити кількісний взаємозв'язок між різними статтями балансу. Значення коефіцієнтів встановлюються на основі значень аналогічних коефіцієнтів, що мають місце при оцінці подібних активів та пасивів у банківській діяльності, а також рекомендацій Міжнародної фінансової корпорації для лізингової компанії з критичним переосмисленням їх економічного змісту з метою адаптації до умов здійснення лізингової діяльності в Україні.

Аналіз активів лізингової компанії проводиться у формі таблиці 1.

Ліквідність лізингової компанії пропонується визначати як інтегральний показник, який містить в собі наступні складові:

- ✓ миттєву ліквідність;
- ✓ загальну ліквідність;
- ✓ загальну ліквідність з урахуванням елементів вторинної ліквідності.

При обчисленні показників ліквідності лізингової компанії використовуються такі статті агрегованого балансу лізингової компанії як касові активи та активи вторинної ліквідності. Під касовими активами у формулах ліквідності лізингової компанії слід розуміти найбільш високоліквідні активи у балансі лізингової компанії. Під активами вторинної ліквідності слід розуміти активи вкладені у високоліквідні цінні папери. Менеджмент українських лізингових компаній, в силу об'єктивних причин не використовує на сучасному етапі вторинну ліквідність, що в значній мірі дестабілізує фінансову стійкість лізингових компаній України.

Пропоновані показники для аналізу ліквідності лізингової компанії наведено в таблиці 3.

**Таблиця 1. Аналіз активів лізингової фірми**

| Визначення показника                                                           | Пропоноване значення коефіцієнта                                                                        | Економічне значення показника визначає                                                                                                                                                                                          |
|--------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| $k_1 = (a_5 + A_6 + A_{10} + a_{16} + a_{18}) / (A_1 + A_6 + A_{10} + A_{15})$ | 0,85 ÷ 0,9                                                                                              | Питому вагу доходуутворюючих активів в складі активів                                                                                                                                                                           |
| $k_2 = (a_5 + A_6 + A_{10} + a_{16} + a_{18}) / (P_1 + P_4 + P_8)$             | ≥ 1,0                                                                                                   | Відношення доходних активів до платних ресурсів (к2 має пріоритет перед к1)                                                                                                                                                     |
| $k_3 = A_{10} / (P_1 + P_4 + P_8)$                                             | (0,85÷0,9)<br>> 0,85 – агресивна<br>≤ 0,85 – обережна лізингова політика оптимальне значення (0,6÷0,85) | Агресивну або обережну лізингову політику компанії<br>При агресивній політиці верхня межа дорівнює 0,9; далі не оправдано небезпечна діяльність<br>При обережній лізинговій політиці нижня межа 0,6; нижче – можливість збитків |
| $k_4 = A_{10} / (C_1 + C_4)$                                                   | ≥ 10                                                                                                    | Ризикованість лізингової політики. Значення вище 12 свідчить про недостатність капіталу, або про агресивну лізингову політику                                                                                                   |
| $k_5 = a_{13} - I / A_{10}$                                                    | ≤ 0,02                                                                                                  | Питому вагу прострочених лізингових активів в лізинговому портфелі компанії                                                                                                                                                     |
| $k_6 = c_6 / A_{10}$                                                           | ≤ 0,02                                                                                                  | Резерви на покриття збитків за лізинговими операціями; не менше величини к5                                                                                                                                                     |

Аналіз пасивів проводиться у формі таблиці 2.

**Таблиця 2. Аналіз пасивів лізингової фірми**

| Розрахунок показника                                           | Пропоноване значення коефіцієнта | Економічне значення показника визначає                                                                                                            |
|----------------------------------------------------------------|----------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| $k_{11} = \frac{(C_1 + C_4)}{A_1 + A_6 + A_{10} + A_{15}}$     | 0,085 – 0,15                     | при $k_{11} \leq 0,085$ може підвищуватись небезпека, ризик банкрутства. При $k_{11} \geq 0,15$ – нетехнологічна та не конкурентноздатна компанія |
| $k_{12} = \frac{P_1 + P_4 + P_8}{A_1 + A_6 + A_{10} + A_{15}}$ | 0,85 – 0,915                     | Рівень терміновості та надійності                                                                                                                 |
| $k_{13} = \frac{P_4 + P_8}{A_1 + A_6 + A_{10} + A_{15}}$       | 0,4-0,5                          | Рівень терміновості та надійності                                                                                                                 |
| $k_{14} = \frac{P_1}{P_1 + P_4 + P_8}$                         | 0                                | Питому вагу найбільш нестійких за термінами зобов'язань                                                                                           |
| $k_{15} = \frac{P_4 + P_8}{P_1 + P_4 + P_8}$                   | 0,5-0,65                         | $k_{15} = 0,4$ – мінімізація витрат.<br>$k_{15} = 0,5$ – мінімізація ризику стійкості.                                                            |

## Наукові записки

| Розрахунок показника             | Пропоноване значення коефіцієнта | Економічне значення показника визначає   |
|----------------------------------|----------------------------------|------------------------------------------|
| $k_{16} = \frac{C_1}{C_1 + C_4}$ | $\geq 0.5$                       | Рівень достатності стержневого капіталу. |

**Таблиця 3. Аналіз ліквідності лізингової компанії**

| Розрахунок показника                      | Рекомендоване значення коефіцієнта | Економічне значення показника визначає                                                                                                                                |
|-------------------------------------------|------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| $k8 = \frac{A_1}{P_1 + p_3}$              | 0,4-0,5                            | Ступінь покриття найбільш нестійких зобов'язань ліквідними засобами                                                                                                   |
| $k9 = \frac{A_1}{P_1 + P_4 + P_8}$        | 0,1-0,15                           | Ступінь покриття та ліквідності зобов. Використовується разом з k8 для згладжування можливих викривлень структури термінових зобов'язань, при цьому k8 є пріоритетним |
| $k10 = \frac{A_1 + A_6}{P_1 + P_4 + P_8}$ | 0,15-0,4                           | Потенційний запас ліквідності при використанні вторинних ліквідних ресурсів                                                                                           |

Запропоновані показники та оцінка їх параметрів для аналізу фінансової стійкості лізингової компанії дозволяє здійснити кількісну та якісну оцінку та аналіз активів та пасивів лізингової компанії, а також ліквідність лізингової компанії, що може бути основою для прийняття управлінських рішень менеджментом лізингових компаній.

### *Література*

1. Ляхова О.О. Суб'єкти ринку лізингових послуг в Україні // Фінанси України – 2000 – II – с. 64 – 67.
2. Лизинг на развивающихся рынках. МФК: 43 серия "Уроки опыта" Москва 1996 г. З.Е.С. Стоянова и др. Финансовый менеджмент: теория и практика. М: Перспектива, 1998, - 656с.

### *Анотація*

Розглянуто методологічні основи аналізу і фінансової стійкості лізингової компанії. Сформульовано суть і запропоновано показники аналізу й оцінки фінансової стійкості лізингової компанії. Значна увага приділена оцінці якості активів і пасивів, ліквідності лізингової компанії.

### *Annotation*

Methodological bases of the analysis and the estimation of the financial stability of the leasing company are analysed. The essence is formulated and parameters of the analysis and financial stability of the leasing company are offered. The significant attention is paid to the estimation of actives and passives, quality liquidity of the leasing company.